

Juridische analyse van de bevoegdheid van de bestuurlijke overheden en de politiediensten inzake bommeldingen

W. Deridder*

Algemeen

Bommeldingen confronteren de overheden en de politiediensten met het kiese probleem van de bescherming van de openbare veiligheid.

De volgende algemene vragen komen daarbij aan bod:

- Welke overheden en politiediensten zijn bevoegd om in geval van bommelding maatregelen te nemen?
- Welke maatregelen kunnen worden getroffen?

Meer specifiek, dient de vraag te worden gesteld of de overheden bevoegd zijn om, in geval van bommelding, tegen de wil van de gebruiksgerechtigden en zelfs bij hun afwezigheid, privé-plaatsen te doorzoeken en in voorkomend geval hun ontruiming te bevelen.

De bommelding kan één van de misdrijven omschreven in de artikelen 327 tot 330 van het Strafwetboek opleveren. Deze artikelen werden gewijzigd bij de wet van 4 juli 1972. Meer bepaald ging de wetgever er toen van uit dat diende gereageerd te worden tegen valse berichten over het bestaan van gevaar voor een aanslag op personen of eigendommen en wijzigde artikel 328. Het bleek dat het in een klimaat van toegenomen gewelddadigheid nodig was geworden dergelijke berichten die de waakzaamheid van de veiligheidsdiensten afleidden en de openbare opinie onnodig beroerden te incrimineren. Het oude artikel 328 dat slechts de mondelinge bedreiging onder een bevel of onder een voorwaarde strafbaar stelde, was ontoereikend geworden voor vervolgingen van hen die informaties verspreidden over ingebeelde of verzonnen aanslagen. Met de wetswijziging van 1972 is het probleem van valse bommeldingen echter niet van de baan. Naar verluidt telden de gezamenlijke politiediensten in de periode 1981-1983 nog per jaar gemiddeld 445 meldingen die onopgehelderd bleven en slechts in circa 0,75 % van de gevallen tot de ontdekking van enig springtuig leidden.

Indien nu een bom of ander springtuig daadwerkelijk wordt geplaatst, dan kunnen bij ontploffing moord, doodslag, brandstichting of vernieling van goederen, naar gelang van het geval, worden weerhouden; wanneer het springtuig niet ontploft wegens een gebrek, of door tijdig uitschakelen, dan kan strafbare poging tot één van die misdrijven worden weerhouden.

Bij bommelding is de uitoefening van de gerechtelijke politie binnen het raam van de strafprocessuele bevoegdheidsregels dus onvermijdelijk.

De problemen in verband met de uitoefening van die politie worden hierna niet geanalyseerd. Alleen de uitoefening van de bestuurlijke politie zal worden

---

* Assistent aan de Vrije Universiteit Brussel.

onderzocht wanneer een aanslag door middel van springtuigen wordt aangekondigd.

Bevoegde overheden

Het decreet van 16 – 24 augustus 1790 op de gerechtelijke organisatie plaatst een aantal aangelegenheden ‘onder het toezicht en het gezag van de municipale korpsen’.

Artikel 3, 1° van dat decreet doet zulks voor ‘alles wat de veiligheid en het gemak van het verkeer aangaat op straten, kaden, pleinen en openbare wegen,...’ Bij artikel 3, 5° van hetzelfde decreet wordt aan de gemeente toevertrouwd: ‘de taak, door gepaste zorg te voorkomen en door het verstrekken der vereiste hulp, te doen ophouden de ramspoedige voorvallen en gesels, zoals brand, besmettelijke mensen- en dierenziekten. In deze laatste gevallen dient ook de bemoeïing van de provincie- en districtsoverheid ingeroepen’.

Voegen wij daar nog artikel 50 van het decreet van 14 december 1789 betreffende de samenstelling van de municipaliteiten aan toe. Overeenkomstig dit artikel heeft het gemeentelijk gezag als taak de inwoners te laten genieten ‘van de voordelen van een goede politie, inzonderheid van de reinheid, de gezondheid, de veiligheid en de rust op straten en in openbare plaatsen en gebouwen’.

Op grond van die teksten is de bevoegdheid van de gemeenten om maatregelen te treffen wanneer het plaatsen van springtuigen wordt gemeld dus onmiskenbaar.

Gelet op het feit dat een dergelijke gebeurtenis het treffen van dringende maatregelen noodzakelijk maakt, zullen deze in de praktijk getroffen worden door de burgemeester, handelend op grond van artikel 90 in fine van de gemeentewet gecombineerd met artikel 3, 1° en 5° van het decreet van 1790.

Het optreden van de gemeenteraad, alhoewel theoretisch mogelijk op grond van artikel 78 van de gemeentewet, zal zich niet voordoen wegens de ogenblikkelijkheid van de bedreiging waartegen onvoldoende kan worden gereageerd door het treffen van een politieverordening, enige daad die door de gemeenteraad kan worden gesteld.

De bevoegdheid van de gemeentelijke organen sluit deze van de provinciale en de nationale niet uit.

Trouwens artikel 3, 5° verwijst uitdrukkelijk naar de bevoegdheid van deze laatste organen. Overeenkomstig de in administratieve aangelegenheden gehuldigde bevoegdheidsregeling, zullen de gemeentelijke organen in de eerste plaats moeten optreden. De bemoeïing van de andere bestuurlijke overheden is uitzonderlijk.

Te treffen maatregelen

Artikel 3, 1° en 5° van het decreet van 1790 vormt niet alleen de grondslag voor de bevoegdheid van de gemeentelijke organen in geval van bommelding. Het artikel zegt ook dat de maatregelen moeten worden getroffen zowel om ‘ramspoedige voorvallen en gesels’ te voorkomen als om ze te doen ophouden. Het optreden van de bestuurlijke overheden heeft dus zowel een preventief karakter als een a posteriori-karakter.

De burgemeester is ertoe gehouden de passende maatregelen te nemen zowel in de fase die voorafgaat aan de ontploffing van een springtuig als in deze die erop volgt.

Die maatregelen zijn uitvoerbare beslissingen.

Over de inhoud van die maatregelen vindt men geen aanwijzing in artikel 3, 5° van het decreet van 1790, zoals dat wel het geval is voor de maatregelen voorzien bij artikel 3, 1° van hetzelfde decreet.

De bestuurlijke overheden kunnen evenwel alle maatregelen nemen die zij nodig achten om het doel te bereiken dat door de wet is gesteld.

Zij beschikken over een discretionaire macht om hun politiebevoegdheid uit te oefenen.¹

De politiebevoegdheid van een bestuurlijke overheid kent evenwel beperkingen die voortvloeien deels uit de bevoegdheid van andere bestuurlijke overheden, deels uit de motieven die, met uitsluiting van andere, het optreden rechtvaardigen en deels uit de noodzakelijke gebondenheid van de politiematregelen aan de grondwet en de wetten.

Tenslotte dient te worden vermeld dat de decreten van 1789 en 1790 noch artikel 90 in fine van de gemeentewet enige voorafgaande formaliteit eisen voor de uitvoering van de aan de burgemeester toekomende politiebevoegdheid, *in het geval van onmiddellijke bedreiging voor de volksgezondheid of voor de openbare veiligheid*.²

In het geval van bommelding kunnen de bestuurlijke overheden beslissen dat de plaatsen die bedreigd zijn, zullen worden onderzocht en zo nodig dienen te worden ontruimd. Zoals reeds gezegd komt het treffen van die maatregelen in de eerste plaats toe aan de burgemeester.

Het doorzoeken door de bestuurlijke overheden van plaatsen die wegens een bommelding als bedreigd moeten worden beschouwd, geschiedt met de bedoeling een springtuig onschadelijk te maken en dus de openbare veiligheid te beschermen.

Vermits het criterium van onderscheid tussen de bestuurlijke politie en de gerechtelijke politie dient te worden gezocht in de finaliteit van het overheidsoptreden³, zit men bij het doorzoeken, als actie van bestuurlijke politie, op een ander terrein dan bij het doorzoeken als actie van gerechtelijke politie. In dit laatste geval bestaat het doel van het overheidsoptreden erin een misdrijf op heterdaad vast te stellen, de bewijzen van een te voren gepleegd misdrijf te verzamelen of de vermoedelijke daders en medeplichtigen van een misdrijf te vatten.

Het doel van een onderzoekingsactie in het raam van de bestuurlijke politie mag daarin niet bestaan. Een dergelijke onderzoekingsactie zal toelaten, al dan niet na evacuatie van personen, verdere schade aan personen en eigendommen te voorkomen. Humanitaire doeleinden worden dus nagestreefd die weliswaar de verwezenlijking van gerechtelijke objectieven niet mogen uitsluiten, maar evenmin afhankelijk kunnen worden gesteld van het voorhanden zijn van de-

---

1. Cass., 5 februari 1969, Vali/gemeente Beauraing.

2. R.v.St., 16.217, 30 januari 1974.

3. ROUJOU DE BOUBEE, G., noot onder Cass. fr., 5 januari 1973, *Rec. Dall.*, 1973, 541 en volgende.

zelfde, vrij beperkende voorwaarden als deze die de uitoefening van de gerechtelijke politie bepalen.

De tenuitvoerlegging van politiemaatregelen, zoals in deze de doorzoeking en de ontruiming van plaatsen, moet uitgaan van drie beginselen.⁴

Het risico voor ongevallen moet *reëel* zijn.

Alhoewel men niet kan eisen, om de bevoegdheid van de burgemeester te schragen, dat het bedoeld risico zich zou hebben verwezenlijkt, kan daarentegen niet worden aanvaard dat de bestuurlijke overheid zo maar gevolg zou geven aan om 't even welke bommelding en de plano zou overgaan tot het doorzoeken en het ontruimen van de aangeduide plaatsen.

Sommige bommeldingen zijn inderdaad klaarblijkelijk ongegrond. Voor zover mogelijk zal de bestuurlijke overheid inlichtingen moeten inwinnen om de ernst van de melding te beoordelen. De aard van het aangewezen objectief, de heersende sociale en politieke context, eventuele vroegere bomaanslagen, elementen over de oproepen kunnen daarbij van nut zijn.

De doorzoeking en de ontruiming zullen maar worden opgelegd, *zo de voor de bedreigde plaatsen verantwoordelijke persoon zich verzet of onwillig is*. Waar de medewerking van die personen kan worden bekomen, moet immers worden vermeden nodeloos geweld te gebruiken, zoniet is het optreden van de bestuurlijke overheid tergend.

Deze overheid moet dus steeds de voor bedreigde plaatsen verantwoordelijke personen eerst uitnodigen het hem gegeven bevel uit te voeren, tenzij er een onmiddellijke bedreiging voor de openbare veiligheid bestaat.

Als derde beginsel moet worden vermeld dat de bestuurlijke overheid niet verder mag gaan *dan wat strikt vereist is* om het doel te bereiken. De doorzoeking en het ontruimen moeten in verhouding staan tot de omvang van wat noodzakelijkerwijze moet worden gedaan om ongevallen maximaal te voorkomen of om de gevolgen ervan zo efficiënt mogelijk in te dijken.

De combinatie van de twee eerstgenoemde vuistregels zullen de doorzoeking en de ontruiming onder dwang van de overheid sterk in aantal beperken. Daarenboven zal de naleving van de derde regel de voor de ingezetenen nefaste gevolgen van zo'n dwanguitvoering juridisch aanvaardbaar maken.

De dwanguitvoering zal rechtmatig zijn als zij door de omstandigheden waaronder zij plaatsvindt, naar redelijk inzicht wordt vereist.⁵

Bedreigde plaatsen

De openbare weg is het normale werkterrein van de bestuurlijke politie. In de regel treedt die politie niet op wanneer feiten zich voordoen in privé-eigendommen. De plaatsen die toegankelijk zijn voor het publiek liggen tussen beide.⁶

Uit de combinatie van de artikelen 50 van het decreet van 14 december 1789 en artikel 3, 5° van het decreet van 16 - 24 augustus 1790, evenals uit artikel 3, 1° van dit laatste decreet volgt dat, bij bommelding, de doorzoeking en de ontrui-

4. VANDERSTICHELE, A., Executieve bestuurlijke beslissing, *R.W.*, 1960-61, 1752 - 1753.

5. KEYZER, N., Strafbaarheid van voorbereidingshandelingen naar Nederlands Recht, 1982, 79 en volgende evenals de aldaar geciteerde Nederlandse rechtspraak.

6. VANDERSTICHELE, A., Algemene bestuurlijke politie, *T.B.P.*, 1957, 169.

ming van bedreigde plaatsen die openbaar of voor het publiek toegankelijk zijn, geen enkel probleem op het vlak van de bevoegdheid *ratione loci* stelt. Alle feiten die zich daar voordoen, belangen ipso facto de openbare veiligheid aan.

Kieser is het probleem dat erin bestaat na te gaan of de doorzoeking en de ontruiming in geval van bommelding van privé plaatsen tegen de wil van de gebruiksgerechtigden of bij hun afwezigheid kan worden beslist. Artikel 10 van de Grondwet luidt immers als volgt: 'De woning is onschendbaar; geen huiszoeking kan plaats hebben dan in de gevallen die de wet bepaalt en de vorm die zij voorschrijft'.

En de rechtspraak én de rechtsleer aanvaardden eensgezind dat het voldoende is dat de overheid de woning binnentreedt, ook al werd geen huiszoeking verricht of lag het zelfs niet in de bedoeling dit te doen, opdat de grondwettelijke waarborg zou zijn geschonden. De vraag moet in geval van doorzoeking en ontruiming ingevolge bommelding bijgevolg worden omschreven als volgt: laten de bepalingen van de decreten van 1789 en 1790 de bestuurlijke overheden toe de door artikel 10 van de grondwet beschermde plaatsen te doorzoeken en te ontruimen in het belang van de openbare veiligheid?

Het antwoord op die vraag moet bevestigend luiden, om de volgende redenen.

a. De rechtspraak en de rechtsleer schijnen het erover eens te zijn dat de politiebevoegdheid van de gemeentelijke organen zich mag uitstrekken tot alle oorzaken die hun oorsprong vinden in privé-eigendommen en die door hun ongezonde of gevaarlijke actie de openbare orde, veiligheid en gezondheid in gevaar kunnen brengen.⁷

Dit standpunt wordt wat de bouwvallige huizen betreft bevestigd bij artikel 3, 1° van het decreet van 16 - 24 augustus 1790.

De tekst van artikel 3, 5° van hetzelfde decreet maakt van zijn kant daarenboven geen gewag van de plaats waar de ongevallen zich voordoen of kunnen voordoen en beperkt dus het overheidsoptreden niet *ratione loci*.

b. Vervolgens is er artikel 1, 5° van de wet van 7 juni 1969 die het verbod van nachtelijke huiszoekingen huldigt en uitzonderingen op dit verbod bepaalt. Die wet is niet bestemd om alleen in het raam van een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk strafonderzoek te worden toegepast. Zij heeft een algemene draagwijdte en kan zowel door de bestuurlijke overheid als door de gerechtelijke worden ingeroepen ter rechtvaardiging van haar optreden.

Er mag in een woning worden binnengedrongen telkens als men zich bevindt voor een erg onheil, zoals intoxicatie door gasuitwasemingen, elektrische kortsluiting of nog wanneer een persoon volgens getuigen in zijn woning verblijft doch sedert een abnormaal lange periode geen teken van leven meer gaf. Aan artikel 1, 5° mag dus een brede uitleg worden gegeven en men mag aannemen dat de onschendbaarheid van de woning moet wijken voor humanitaire redenen.⁸

---

7. Zie Cass., 6 februari 1950; LAMBRECHTS, W., De verordenende bevoegdheid van de gemeentelijke organen inzake politie, *R. W.*, 1961-62, 579; VANDERSTICHELE, A., Algemene Bestuurlijke Politie, *T.B.P.*, 1957, 169; DEMBOUR, J., *Les pouvoirs de police administrative générale des autorités locales*, 1956, 77.

8. Zie A.P.R., Tw. *Huiszoeking en beslag in strafzaken*, nr. 68.

Artikel 1, 5° laat dus toe 's nachts in een woning binnen te dringen niet alleen wanneer een brand, een overstroming of een andere rampspoedige gebeurtenis zich hebben voorgedaan, maar ook telkens wanneer het binnendringen geschiedt met de bedoeling hulp aan de in nood verkerende personen te bieden. Vanzelfsprekend kan het binnendringen door de bestuurlijke overheid slechts met dit doel geschieden.

Het nastreven van een ander doel zou de bestuurlijke overheid onder de toepassing plaatsen van artikel 148 van het Strafwetboek. Het feit dat de bestuurlijke overheid zou weigeren of nalaten bij bommelding in een woning binnen te dringen met het doel hulp te verlenen, zou haar strafrechtelijke verantwoordelijkheid op grond van artikel 422bis van het strafwetboek verbinden.

c. Inzake onbewoonbaarverklaring en ontruiming van ongezonde woningen, beslissingen die door de burgemeester worden getroffen op grond van artikel 3, 5° van het decreet van 16-24 augustus 1790, heeft de Raad van State beslist dat de ambtelijke bezichtiging van een huis om de staat van bewoonbaarheid ervan te onderzoeken niet moet gebeuren met de instemming of in aanwezigheid van de eigenaar, en de afwezigheid van de eigenaar bij de bezichtiging of het niet geven van zijn instemming daarmee geen voldoende grond uitmaakt om er toe te besluiten dat de bezichtiging niet kan hebben plaatsgehad of dat ze wederrechtelijk zou zijn gebeurd.⁹ In een ander arrest, geveld in dezelfde materie, stelt de Raad van State dat geen algemeen voorschrift de geldigheid van de ambtelijke vaststellingen die een politiemaatregel voorbereiden, afhankelijk stelt van het vervullen van de voorwaarde dat degenen wier belangen door die maatregel kunnen worden beïnvloed bij het maken van de vaststellingen aanwezig zouden zijn.¹⁰

Uit deze rechtspraak van de Raad van State blijkt dat de waarborg van artikel 10 van de grondwet kan worden opgeheven indien zulks nodig is om een politiemaatregel voor te bereiden. Indien men die stelling niet aanvaardde, dan is het standpunt van de Raad van State dat een beslissing van onbewoonbaarverklaring genomen zonder afstapping ter plaatse ongegrond is, niet te verklaren.¹¹

Inderdaad, indien de afstapping ter plaatse slechts zou kunnen plaatsvinden met toestemming van de bewoners en deze toestemming zou worden geweigerd, dan is het in de logica van laatstgenoemd arrest onmogelijk de onbewoonbaarverklaring te beslissen.

d. Uit wat voorafgaat blijkt dat de schending van de woning mogelijk is, buiten de gevallen bepaald door de strafprocessuele bevoegdheidsregels. De burgemeester is dus bevoegd om, in geval van bommelding, tegen de wil van de gebruiksgerechtigden en zelfs bij hun afwezigheid politiemaatregelen te nemen waarvan de uitvoering een schending van de woning inhoudt.

In werkelijkheid is deze conclusie niet verschillend van de regels die zijn neergelegd in de artikelen 6 en 7 van de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming. Inderdaad, overeenkomstig artikel 6 van die wet kan de bevoegde bestuurlijke overheid de bevolking ter verzekering van haar bescherming verplichten zich te verwijderen van plaatsen of streken. Bij toepassing van

---

9. R.v.St. 12.251, 1 maart 1967.

10. R.v.St. 12.745, 3 januari 1968.

11. R.v.St., 5.606, 12 april 1957.

artikel 7, tweede lid, kan de burgemeester de maatregel van artikel 6 ambtshalve doen uitvoeren.

Zulks houdt in dat de bewoners uit hun woning kunnen worden gezet. Alhoewel niet voorzien bij de wet is het probleem waartoe de bommelding aanleiding geeft wezenlijk niet verschillend van datgene wat in het raam van de artikelen 6 en 7 van de wet op de civiele bescherming wordt opgelost. Het moet dus in rechte op dezelfde wijze worden behandeld als het laatst genoemde.

De onschendbaarheid van de woning wordt ook nog gewaarborgd bij artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens.

Die onschendbaarheid kan volgens het tweede lid van dat artikel worden opgeheven als de overheidsdaad die deze opheffing teweegbrengt een inmenging is die bij de wet is voorzien en als zij een maatregel vormt die noodzakelijk is voor o.a. de handhaving van de orde, de bescherming van de gezondheid en de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Aan de tweede voorwaarde is voldaan in het hier besproken geval, want de doorzoeking en de ontruiming hebben als doel de veiligheid van zowel de bewoners als van de omwonenden en voorbijgangers te beschermen.

Maar de vraag is of ook voldaan is aan de eerste voorwaarde, namelijk dat de inmenging voorzien is bij de wet.

Volgens de rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens moet door de woorden 'bij de wet voorzien', worden verstaan enerzijds dat de normen voldoende toegankelijk zijn voor de rechtsonderhorigen en anderzijds dat zij met een voldoende graad van precisie zijn geformuleerd, zodat zij het de rechtsonderhorigen mogelijk maken hun gedrag te regelen.¹²

De bepalingen van artikel 3, 1° en 5° van het decreet van 16-24 augustus 1790 die in geval van bommelding de grondslag vormen van de politiematregelen voldoen aan die twee voorwaarden. Artikel 3, 1° voorziet uitdrukkelijk in de mogelijkheid een bouwvallig huis dat een gevaar voor de openbare veiligheid oplevert af te breken. De ingezetenen zijn zich ervan bewust dat de burgemeester de ongezonde woning onbewoonbaar mag verklaren. Die verklaring geschiedt op grond van het voornoemd artikel 3, 5°. Daarenboven is dit artikel, alhoewel in algemene bewoordingen gesteld, toch zeer precies.

Men kan dus stellen dat het decreet van 16-24 augustus 1790, dat de rechtskracht van een wet heeft, een inmenging in het privé-leven van de ingezetenen voorziet.

Bevoegde politiediensten

Uit het hiervoor gehouden betoog moet worden afgeleid dat bij bommelding:

a. de bestuurlijke overheden en in de eerste plaats de burgemeester bevoegd zijn om politiematregelen te nemen;

b. die maatregelen die bestaan in doorzoeking en ontruiming van bedreigde plaatsen kunnen worden getroffen onder andere voorwaarden dan die die bepaald zijn voor de huiszoeking als onderzoeksverrichting in het raam van een op-

---

12. Zie DE NAUW, A., Het afluisteren van telefoongesprekken op bevel van de onderzoeksrechter, *R.W.*, 1982-83, 2379.

springsonderzoek of gerechtelijk strafonderzoek; zij sluiten evenwel het optreden van gerechtelijke politie niet uit;

c. de gelding *ratione loci* van de politiemaatregelen zich uitstrekt tot privé-plaatsen die tegen de wil van de gebruiksgerechtigde in of bij diens afwezigheid kunnen worden doorzocht en ontruimd;

d. de politiemaatregelen maar ambtshalve kunnen worden tenuitvoergelegd in privé-plaatsen als de bommelding voldoende ernstig is, de gebruiksgerechtigde onwillig is en voor zover de uitvoering een redelijke proportionaliteit tussen doel en middelen respecteert.

Maar in de praktijk zal de bommelding niet rechtstreeks ter kennis worden gebracht van de bestuurlijke overheden, maar wel van de rijkswacht en van de gemeentepolitie.

Die politiediensten hebben dan twee mogelijkheden: ofwel contact opnemen met de bevoegde bestuurlijke overheid alvorens op te treden, ofwel onmiddellijk maatregelen treffen en daarna de overheid verwittigen.

In de eerste hypothese zal de bestuurlijke overheid optreden overeenkomstig de hoger uiteengezette regels.

De burgemeester kan ofwel zijn politiekorps met de afhandeling van de zaak belasten ofwel de rijkswacht vorderen. In beide gevallen geschiedt de uitvoering van de noodzakelijke verrichtingen onder de verantwoordelijkheid van de burgemeester.

In de tweede hypothese zal ook de betrokken politiedienst optreden overeenkomstig de regels uiteengezet in het hiervoor gehouden betoog.

Wat de gemeentepolitie betreft, steunt dat optreden op het feit dat de burgemeester aan zijn politiecommissaris het initiatief laat om de gewone dagelijkse maatregelen van de bestuurlijke politie te nemen. Het gaat om de delegatie van de toezichtsbevoegdheid die bij artikel 90 in fine van de gemeentewet aan de burgemeester is toevertrouwd.

Wat de rijkswacht betreft, steunt dat optreden op artikel 34 van de wet van 2 december 1957.

Wellicht zal men tegen dit artikel als grondslag voor het optreden van de rijkswacht inbrengen dat een overstroming, een dijkbreuk, een brand, ... zich daadwerkelijk moet hebben voorgedaan en dat in geval van bommelding dat artikel bijgevolg niet als grondslag kan in aanmerking komen voor een actie van de rijkswacht die bestaat in het doorzoeken en ontruimen van bedreigde plaatsen.

De rijkswacht, een openbare macht ingesteld om de orde te handhaven, is ook verplicht personen in gevaar te helpen en te beschermen. De hulp en bescherming zijn dus deeltaken van haar globale taak van bestuurlijke politie. In geval van bommelding komt de uitvoering van die deeltaken onvermijdelijk ter sprake.

Hoe zal de rijkswacht die deeltaken moeten uitvoeren?

Ongeacht de gerechtelijke aspecten van die uitvoering zal de rijkswacht initiatieven moeten nemen in afwachting dat de bestuurlijke overheid, meestal de burgemeester, die door de wet bevoegd werd gemaakt inzake hulpverlening en bescherming, kan optreden. Dit is een logisch standpunt als men uitgaat van de verhouding die tussen bestuurlijke overheid en politiedienst bestaat: de eerste is bevoegd en verantwoordelijk, terwijl de tweede ondergeschikt is, maar niette-

min de dringende maatregelen neemt in afwachting dat zij haar bevoegdheid kan uitoefenen en haar verantwoordelijkheid opnemen.

Die regel is uitgedrukt in artikel 34 van de wet van 2 december 1957.

Maar in werkelijkheid is hij ook onderliggend in andere gevallen waar de wet van 2 december 1957 zich niet uitdrukkelijk heeft uitgesproken. Men verwijze hier naar de verhouding rijkswacht-gerechtigde overheid bijvoorbeeld, waarbij de eerstgenoemde opsporingen en vaststellingen verricht in afwachting dat de laatstgenoemde haar verantwoordelijkheid opneemt.

Zelfs, indien men niet aanvaardt dat artikel 34 van de wet op de rijkswacht de grondslag vormt voor het optreden van de rijkswacht omdat men de gevallen vermeld bij dat artikel restrictief opvat, dan nog moet men de rechtmatigheid van het optreden van de rijkswacht bij bommelding aanvaarden op grond van het feit dat zij een openbare macht vormt die als taak heeft hulp en bescherming te verlenen in afwachting dat de normaal bevoegde overheid in staat is haar bevoegdheid uit te oefenen.

Nog over de bedreigde plaatsen

In verband met de bedreigde plaatsen met privé-karakter, dient nog vermeld dat aan het woord 'woning' niet enkel een brede, doch de breedste betekenis wordt gegeven.

Aldus zou als woning beschouwd worden elk gebouw, wat ook zijn bestemming is, met zijn zelfs niet bebouwde doch afgesloten aanhorigheden, waarvan de toegang slechts toegelaten is aan degenen die er het uitsluitend gebruik van genieten of die van deze personen de vereiste toelating hebben bekomen om er zich toegang toe te verschaffen of er zich te vestigen.¹³

Het Verdrag van Wenen inzake consulaire verkeer van 24 april 1963 voorziet in artikel 31.2 dat 'de toestemming van het hoofd van de consulaire post (voor het binnendringen door de politiediensten van de verblijfstaat) geacht wordt stilzwijgend te zijn gegeven in geval van brand of een andere ramp die onmiddellijk beschermend optreden noodzakelijk maakt'.

De rechtsregels die hiervoor werden uiteengezet zijn dus in principe onverkort geldig wanneer bij een bommelding een consulaire post als bedreigde plaats wordt aangeduid.

Maar met bepaalde Staten, zoals de U.S.S.R., werden bilaterale verdragen afgesloten die afwijken van het Verdrag van Wenen van 24 april 1963.

Wat de gebouwen van een diplomatieke zending betreft, bevat het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer van 18 april 1961 geen bepaling die van dezelfde aard is als artikel 31.2 van het Verdrag van 24 april 1963. Moet daaruit worden afgeleid dat in geval van bommelding m.b.t. een ambassadegebouw of een gebouw van een consulaire post van een Staat waarmee een afwijkend bilateraal verdrag is afgesloten, de bestuurlijke overheid die plaatsen niet mag doorzoeken noch doen ontruimen?

---

13. VAN HOUT, C.J., Het zoekingsrecht en de aantastingen van de onschendbaarheid van de woning, *R.W.*, 1959-60, 111.

Alhoewel het Verdrag van Wenen van 18 april 1961 en de afwijkende bilaterale verdragen inzake consulaire verkeer de Belgische wetgeving primeren, zou om humanitaire redenen het principe van de onschendbaarheid toch moeten wijken voor de belangen van de openbare veiligheid, wanneer zich een gevaarlijke toestand voordoet die door de bevoegde bestuurlijke overheid beoordeeld wordt als een urgentietoestand met voor de bevolking zeer nadelige gevolgen indien geen of onvoldoende maatregelen, zonder uitstel, worden getroffen.¹⁴

Afwijkingen op het principe van de onschendbaarheid dienen weliswaar eng te worden opgevat, maar dienen nog niet tot het geschreven recht te behoren om geldig te zijn. Zou het niet onthutsend zijn te moeten vaststellen dat aan de bevoegde overheid de onschendbaarheid wordt tegengesteld terwijl zij handelt met een volkomen geoorloofd oogmerk ten aanzien van een feitelijke toestand die precies uit de schending van beschermde plaatsen door derden is voortgevloeid?

Wegens de internationaalrechtelijke verbintenis die België heeft aangegaan om de ongestoorde werking van gezantschappen en consulaire posten te waarborgen, en de diplomatieke verwickelingen die de schending van deze verbintenis kan veroorzaken, dienen de politiediensten evenwel als stelregel aan te nemen dat de bevoegde bestuurlijke overheid in de praktijk de doorzoeking of de ontruiming zal beslissen. Zij zelf zouden daartoe slechts overgaan, wanneer getit op de hoogdringendheid die overheid niet tijdig kan worden bereikt.

Besluit

De gemeentelijke overheden en de politiediensten zijn bevoegd om, bij bommelding, doorzoeking en ontruiming te bevelen en uit te voeren, zelfs van de door artikel 10 van de grondwet beschermde plaatsen en van diplomatieke en consulaire posten.

Het gevaar voor ernstige ongevallen moet evenwel reëel zijn.

De verleende bevoegdheid kan zelfs worden uitgeoefend tegen de wil in van de ingezetenen.

De overheidstussenkomst zal steeds in verhouding moeten staan tot de aard en de omvang van het gevaar.

---

14. Zie ook het standpunt van VAN DE VLIEDT, E., Beschouwingen over immuniteit inzake diplomatiek, consulaire en internationaal verkeer, *R. W.*, 1976-77, 1414.